

Dobra praksa

Noben postopek za uradno priznanje spola v katerikoli evropski državi ni skladen s človekovimi pravicami. Argentina je leta 2012 sprejela Zakon o spolni identiteti, ki spoštuje človekove pravice. Postopek, ki ga zakon predpisuje, je hiter, dostopen in transparenten. V 12-ih mesecih je v Argentini tako 3.000 oseb spremenilo spol v svoji osebni izkaznici (vir: argentinsko ministrstvo za notranje zadeve). Argentinski model je dobra praksa, saj za uradno spremembo spola predvideva preprost administrativni postopek. Ta ne vključuje zahteve za obvezno ločitev ali soglasja partnerja oz. partnerke, ne zahteva prisilne sterilizacije ali medicinske diagnoze strokovnjaka ali strokovnjakinje. Dostopen je tudi osebam mlajšim od 18-ih let.

Transspolne oziroma trans osebe je nadtermin za osebe, katerih spolna identiteta ali spolni izraz se razlikujeta od spola pripisanega ob njihovem rojstvu.

**Hitro.
Dostopno.
Transparentno.
Priznanje odpira vrata.**

Informacije o pravnem priznanju spola

Ve o pravnem priznanju spola in načinih za izboljšavo tega postopka:
www.tgeu.org/AccessAllAreas

Projekt je nastal ob finančni podpori Open Society Foundations, Nizozemske vlade ter programa PROGRESS Evropske unije. Vsebinska publikacije je izključna odgovornost avtorjev oz. avtoric in v nobenem pogledu ne izraža stališča Evropske komisije, Open Society Foundations ali Nizozemske vlade.

Kaj pomeni pravno priznanje spola?

Pravno priznanje spola je postopek spremembe imena ter uradnih podatkov o spolu v uradnih dokumentih in registrih z namenom priznanja spolne identitete posameznika ali posameznice. Države v svoji zakonodaji lahko za tovrstno spremembo zahtevajo izpolnjevanje določenih pogojev. Prisilna sterilizacija, prisilna ločitev, obvezna medicinska diagnoza in starostna omejitev pa so nekateri od neupravičenih kriterijev, ki kršijo osebno integriteto ter človekove pravice posamezne trans osebe.

Zakaj je pravno priznanje spola pomembno?

Vsakodnevne stvari, kot so dvig priporočene pošiljke, odprtje bančnega računa ali preprosto uporaba poimenske vozovnice za javni prevoz, lahko za trans osebe predstavljajo veliko težavo, saj njihova spolna identiteta ni enaka njihovem uradnemu spolu, ki je zaveden v osebnih in drugih dokumentih. Trans osebe se zato pogostokrat soočajo z očitki, da uporabljajo ponarejene dokumente in so posledično prisiljene v razkritje svoje spolne identitete, čeprav si tega nujno ne želijo. To krši njihovo pravico do zasebnosti in pogostokrat vodi do diskriminacije in nasilja. Posledično so številne trans osebe izključene iz družbe in s trga dela. Zaradi strahu pred razkritjem se številne trans osebe spoprijemajo z depresijo in tesnobo, pogosteje tudi poskušajo narediti samomor. Dokumenti o opravljenih izobraževanjih in preteklih zaposlitvah, ki ne izražajo spola, v katerem trans osebe živijo, so pogostokrat razlog za njihovo brezposelnost.

Hiter, dostopen in transparenten postopek pravnega priznanja spola preprečuje diskriminacijo, varuje zasebnost osebe in je osnova za dostojanstveno življenje.

Kakšni so problemi, povezani s postopkom pravnega priznanja spola?

Pravno priznanje spola ni možno v 16-ih državah v Evropi. V nekaterih od teh držav na tem področju namreč ni nobene zakonodaje, v preostalih pa veljavni postopki ne delujejo. Posledično trans osebe ne morejo uradno spremeniti spola v svojih dokumentih in živeti dostojanstveno.

PRIPOROČILO:

Pregled in ustrezen popravek relevantne zakonodaje bi omogočal hiter, dostopen in transparenten postopek pravnega priznanja spola.

Prisilna sterilizacija pri postopkih pravnega priznanja spola je obvezna v 23-ih evropskih državah. To jasno krši pravico do telesne integritete, pravico do nemučenja in pravico do osnovanja družine. Tovrstnega postopka namreč ne morejo ali ne želijo opraviti vse trans osebe.

PRIPOROČILO:

Odstranitev kakršne koli medicinske zahteve za pravno priznanje spola.

Prisilna ločitev ali razveljavitev zakonske zveze trans osebe ob postopku pravnega priznanja spola je obvezna v 19-ih državah. To prinaša težave za trans osebe in njihove družine, saj zakonci in otroci izgubijo pravice, pridobljene s sklenitvijo zakonske zveze. Postopek razveze je čustveno in finančno breme za vso družino in pogostokrat pripelje do razpada odnosov.

PRIPOROČILO:

Odstranitev zahteve po samskem stanju pri postopku pravnega priznanja spola.

Uradna medicinska diagnoza ali mnenje strokovnjaka ali strokovnjakinje s področja duševnega zdravja je zahteva v vseh postopkih pravnega priznanja spola v Evropi. To pomeni, da so trans identitete uradno bolezen, čeprav to niso. To vodi k stigmatizaciji in družbenemu izključevanju trans oseb. Pogosto obvezni medicinski diagnostični postopki izključujejo trans osebe, ki bi potrebovale pravno priznanje spola, in podaljšujejo postopek uradnega priznanja spola, ki lahko traja tudi nekaj let.

PRIPOROČILO:

Odstranitev zahteve po uradni medicinski diagnozi pri postopku pravnega priznanja spola

Starostna omejitev onemogoča dostopnost do postopka pravnega priznanja spola mladim trans osebam. Postopek je namreč dostopen samo polnoletnim, kar je običajno pri 18-ih letih (razen v Nemčiji in Avstriji). To ovira družbeno integracijo (npr. v šoli) in škoduje osebnostni rasti v kritičnem obdobju. Zahteva po določenih medicinskih postopkih lahko povzroči tudi izključitev mlajših ali starejših (npr. starejših od 65 let) trans oseb iz postopka pravnega priznanja spola.

PRIPOROČILO:

Odstranitev eksplicitne ali implicitne starostne omejitve iz postopka pravnega priznanja spola.